

loga bo obsezala štiri ali dve strani, kakršno bo že število tistih tvrtk, ki bodo objavljale v „Učiteljskem Tovarišu“ svoja oglasila.

Podpisani direktorij se obrača torej do vseh slovenskih knjigotržcev, trgovcev in obrtnikov, ki imajo kaj zveze s šolstvom ali učiteljstvom, s prošnjo, naj zagotove „Učiteljskemu Tovarišu“ inseratno prilogo s tem, da bodo od novega leta dalje v nji objavljali svoja oglasila.

Ker bo — kakor smo omenili — „Učiteljski Tovariš“ po novem letu jako razširjen list, ki bo izhajal po trikrat na mesec, bo njegova inseratna priloga inseriranim tvrdkam dobro služila.

Oglasila je pošiljati pod naslovom „Upravništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Ljubljani“.

Inerate bo plačevati po dogovoru.

Direktorij „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“.

L. Jelenc,
predsednik.

Drag. Česnik,
tajnik.

1000.

Spisal Peter —ič.

Dragi tovariš, mila tovarišica! Ali vaju število 1000 ne spominja na konec prosvetljenega XIX. stoletja?

O da, da, bodeta mi oba hitro odgovorila. Z novim letom bomo tudi mi — pionirji narodne prosvete — svoje dohodke računali na tisoče. Res je, zadela sta jo! Ogledujta si mojo pobotnico, katero imam že pripravljeno za mesec prosinca 1900! Vidita, kajne, da je letna plača 1000 K, petletnica celih 80 K in opravilna doklada samo 60 K — skupaj toraj 1140 K. Ako 1140 K letne plače razdelim v mesečne prejemke, bodem torej dobival vsak mesec blizu — stotak — odštevši le 2°/_o za pokojninski zaklad.

To pa skoraj ne smem misliti, da imajo moji nekdanji součenci, ki nikdar niso prebili ne izpita učne sposobnosti, nikdar napravili mature, ki niti niso bili sposobni vstopiti v II. ali III. letnik učiteljskega, IV. letnika pa še videli niso — a vendar imajo sedaj v svoji službi mesečne plače blizu 100 gld. in tudi več. Zakaj? Tu je gotovo kaka pomota v goldinarski in kronski veljavi!

Kaj pa moji nekdanji tovariši, ki so se še o pravem času poslovili od učiteljevanja? Ti gospodje oficirji in uradniki v trgih in mestih bodo dobivali svoje dobre plače z novim letom tudi v kronski veljavi in jih čisto nič ne bodo motili stari goldinarji.

Bode kronska veljava nam učiteljem kaj pomagala? Ali bomo za naprej imeli kaj več denarja? Ali ne bode nič več toliko družinskih skrbi? Ali bode učitelj v kronski veljavi bolje plačan od navadnega žandarja?

Maturo sem prebil pred 10. leti in bil imenovan provizoričnim učiteljem v trgu R. na Dolenjskem. Tu mi je g. voditelj odločil, da bodem po eno uro na teden poučeval v ponavljavni šoli — to je bil gotovo kak popoljšek. Med učenci 12—14 letnimi je bil tudi 14 letni deček, koji je še tisto leto dovršil svoje študije in prejel — odhodnico. Odhodnica menda ne izpričuje posebnih talentov!

Ta „jurist“ je šel z 18. letom prostovoljno k vojakom ter se v časti povspel do „koprola“. Naj omenim tu, da sem jaz še vedno nadomestni rezervnik brez „štern“ ter da moram v vojaški suknji svojemu učencu skazati čast in mu „salutirati“.

Ta korporal je sedaj orožnik ali žandar v Z.

Tudi orožniki prejema plačo za svoj trud.

Primerjajmo plače orožnikov — plačam učiteljev ne oziraje se na študije ali kaj drugega.

Moj učenec pred 10 leti v trgu R. na Dolenjskem — sedaj žandar v Z., prejema letne plače v kronski veljavi 1100 K, po vrhu dobi še na leto 80 K za obleko, ima prosto stanovanje kakor jaz, ker sem učitelj na enorazrednici. Tu mi je pripomniti, da moji vrstniki tovariši na večrazrednicah nimajo prostega stanovanja in ne opravilne doklade, imajo torej 100 K manj plače — kakor moj učenec — žandar. Da imam tudi jaz 40 K manj od njegove plače — je torej resnično pa žalostno in sramotno. Učitelj manj plače — kakor pa učenec žandar! Ali je še kaj pravice na svetu? Kaj mi pomagajo vsa priznalna pisma za uspešno delovanje slavnih krajnih ter slavnih c. kr. okrajnih šolskih svetov, katera so mi bila doposlana, ako se moram na vse pretege boriti, da svojo obilno družino 7 glav preživljam z manjo plačo, kakor jo ima moj učenec — žandar, ki sam prosto živi, kakor tiček v gaju.

Da bodo pa prej izboljšali plače cestarjem, kakor pa učiteljem, je skoraj verjetno, kajti stari bogovi še vedno sovražijo učitelja.

Veselo novo leto, zadnje v XIX. stoletju, voščim in želim vsem svojim tovarišem in vsem tovarišicam ter tudi vsem tistim gospodom, ki bodo pri prvi priliki priborili učiteljem boljšo bodočnost.

Književnost in umetnost.

Razglednice v korist „Učiteljskemu konviktu“. G. Ivan Bonač, trgovec v Ljubljani, je založil in izdal v korist „Učiteljskemu konviktu“ krasne razglednice, na katerih je videti dobro zadeta Andreja Praprotnika podoba, A. Praprotnikova rojstna hiša iz Podbrezja, A. Praprotnikov rojstni kraj. Vsaka razglednica nese „konviktu“ 1 kr. 100 komadov velja franko 4 gld. Kdor pošlje za 100 razglednic 4 gld., jih dobi poštine prosto. 50 komadov velja 2 gld., kdor jih plača naprej. Posamezne razglednice so po 5 kr.

Tovariši, agitujte po vsem Slovenskem za te razglednice. Pri vseh trgovcih zahtevajte le te naše razglednice, saj nese vsaka našemu konviktu 1 kr. Zrna do zrna . . .

Rudolf Vrabl: Sveta noč. Obseg: I. Smrtne sanje. II. Ob materini gomili. III. Zlata riba. IV. Sveta gora. V. Vijolici. VI. Dedkova povest. — Teh šest pravljic, oziroma pripovedk je združil g. Vrabl pod skupnim naslovom „Sveta noč“ in na 55. straneh lepo opremljene knjižice izdal slovenski mladini v prijetno zabavo. Prijetno nas ogreva ljubezen do mamice, ki tako toplo sije iz vsake vrstice. Jezik teče g. Vrablu gladko, tako da nam je tudi na to stran pohvaliti njegovo knjižico. Ker velja samo 15 kr., bo našla nemara obilo kupcev.

I. redni koncert „Glasbene Matice“ se je vršil dne 3. grudnia v zgornji veliki dvorani „Narodnega doma“ v Ljubljani pod mojstrskim vodstvom koncertnega vodje g. Mateja Hubada. Posamezne točke izbranega vzporeda so se izvajale z ono preciznostjo, pa tudi z ono dovršenostjo, kakršna je mogoča pod takim vodstvom le pri naši „Glasbeni Matici“. Nekaj izrednega je bil za nas nastop c. kr. dvornega opernega pevca (basista) g. Vil. Heša z Dunaja, kojemu je bil poklonjen krasen venec s trakovi. Nam pa je vendar najbolje ugajal Cezar Kjujev mešani zbor „Dve roži“. Ta krasna, ta ruska skladba nas je napajala z neko posebno, nepoznano omamo — segala nam je v dušo. Žal, da smo jo smeli slišati

samo enkrat; zato je bil tudi naš užitek nepopoln. Nadejamo se pa za gotovo, da jo bomo uživali zopet pri prihodnjem koncertu.

Velika dvorana „Narodnega doma“ je bila natlačeno polna odličnega občinstva ljubljanskega, pa tudi z dežele.

—k.

Naši dopisi.

Iz Gorice, 4. grudnia. („Soča“ in učiteljstvo). [Konec]. Boj nekaterih učiteljev proti „Soči“ danes, od aprila sem je nesmisel in očitno voda na mlin večnim neprijateljem učiteljskega stanu. — Saj je „Soča“ šele od mal. travna prosta okov, ki so jo lani silili, da je vedno ostreje odbijala učiteljstvo od sebe! „Soča“ je veljala za glasilo naših vodilnih krogov, in to je tudi res bila. Jaz sem bil v najožji družbi „narodnega vodstva“, do katerega sem kazal veliko več lojalnosti nego ga je zaslužilo. . . sebi v očitno škodo. Zato je tudi „Soča“ odbijala napade na naše poslance iz „učiteljskih krogov“ in zagovarjala našo oficijalno politiko. . . Zašel bi veliko predaleč, ako bi našteval, kako in zakaj so prišli v „Sočo“ razni članki in dopisi. Tudi je „nevarnost“, da bi mi zopet „Goričani“ besno odgovorili s člankom o „ovaduštvu“. Naj rečem torej le toliko v splošnih besedah, da „Soča“ je zavzela znano stališče nasproti učiteljstvu vsled pritiska tistih mož, katerih vpliva se je oprostila po letošnjem razkolu. Podrobnosti naj ne navajam.

Kaj sledi iz tega dejstva? Gotovo to, da: ono učiteljstvo, ki je še po razkolu „Soči“ nasprotno, se bori proti nedolžni lupini, oklenivši se sovražnega jedra! Nasprotstvo „Soči“ po razkolu je nesmisel, ki se stopnjuje v greh proti učiteljskim interesom, odkar so nekateri učitelji stopili v službo „Goričanov“ in v družbo „krščanskega socialista“ kaplana Dermastije. Ti učitelji so se vsled neke slepe jeze proti papirnati „Soči“ zvezali s tistimi življi, ki so zakrivili bivše „grehe“ v „Soči“. Koliko pametnejše bi bili storili, ako bi bili hoteli spoznati, da je tudi za učiteljstvo le prav in koristno, ako se je „Soča“ otrsela vpliva ljudi, ki z učiteljstvom niso nikdar pošteno mislili. Namesto tega spoznanja pa sem doživel bridko razočaranje, da so se učitelji združili s tistimi ljudmi, ki so takorekoč vodili vojno proti učiteljstvu, da bi tako z združenimi močmi uničili „Sočo“, ker se je otrsela komande teroristov in hotela uvesti tudi stvarno kritiko, položivši veliko kadivnico v kot. — Skratka: Po razkolu je bilo mesto za svobodomiselnost učiteljstvo le v krogu „Soče“ in nikjer drugod, najmanj okrog „Gorice“, kjer so zbrani vsi tisti, ki so v prejšnjih časih nasprotovali vsakemu svobodnejemu gibanju med učiteljstvom. Jaz sem debelo gledal to zvezo najradikalnejših učiteljev z najčrnejšimi nazadnjaki, ki so vihteli prej gorjačo nad prvimi; debelo sem gledal, ko je pripeljal v Gorico za urednika „Gorice“ g. Petra Medveščka tisti mož, ki je tekom let priobčil v „Soči“ celo vrsto napadov nanj: ta dva sta si ležala v prijateljskem objetju. Medvešček pa je zlorabljal one njegove dopise, da je dokazoval mojo „nesramnost“ itd. Ali je mogoče večje perfidnosti spletkarske usode!? Ako bi jaz take reči podal in neoporečno dokazal, bi mi isti Medvešček zabrusil v obraz le psovko: ovaduh! — kakor je storil v drugem slučaju!

Naj končam! Vsak razsoden učitelj lahko vidi, da je „Soča“ od mal. travna sem prosta nekkih spon, ki so jo prej tiščale. . .; od takrat je tudi v učiteljskem vprašanju vse drugače nastopala. „Soča“ pospešuje tudi na vso moč organizacijo trgoveškega in obrtnega stanu, jaz sam pa govorim na vseh shodih v prilog učiteljstva. . . Nasproti temu pa je gotovo kakor amen v oenašu, da učiteljstvo ne sme pričakovati resničnih simpatij od strani „Pr. Lista“ in „Gorice“. Tej klerikalni družbi je dobro došla pomoč nekaterih učiteljev, češ: hilf, was helfen kann, da se le enkrat znebimo teh „Sočanov“!

Drugih komentarjev ne pišem. Učiteljstvo naj samo sodi in izbira.

A. Gabršček.

S Tolminskega, dne 1. grudnia. (Poročilo gosp. Andreja Vrtovca o glavnih momentih njegaja čez 20 letnega delovanja na šolskem in učiteljskem polju, vzroki odstopa odkandidature v okrajni šolski svet in odborništvo „Učit. društva“ ter izjava, da ne sprejme nobene morebitne izvolitve. To je bila peta točka dnevnega reda pri zborovanju tolminskega „Učiteljskega društva“ v Tolminu dne 22. listopada t. l.).

G. Andrej Vrtovec prične svoje poročilo samozavestno s čisto vestjo, veselim srcem in jasnim čelom prilično tako-le: Čc. tovariši, čc. tovarišice! Večkrat se je poudarjala med učiteljstvom želja, da bi učiteljski zastopnik poročal o svojem delovanju v okrajnem šolskem svetu. Tej želji ustrezem danes. Dovoljeno naj mi bode pri tej priložnosti, se še nekoliko ozreti nazaj.

V Kopru na učiteljski smo imeli svoj zasebni pevski zbor, kateremu sem jaz predsedoval. Vadili smo se v petju, govorništvo, v deklamacijah, igran ter prirejali izlete in veselice. Delal sem na to, da smo se skupno naročili na več slovenskih časopisov.

V prvi službi v Ajdovščini l. 1878-79. je blagodejno vplival name nadučitelj blagega spomina rajnki gosp. Setničar glede delavnosti in točnosti v službi. Tu sem ustanovil malo drevesnico in napravil skoro vse orodje za tečajev. Pri uradni učiteljski konferenci v Gorici l. 1879. sem se vdeležil prvokrat razprav ter stavlil nekoje predloge glede obiskovanja šole.

V Dolini, koperski okraj v Istriji, 7 let učiteljujoč sem se vdeleževal snovanja „Učiteljskega društva“ v sežanskem okraju ter bil potem provzročitelj in soustanovitelj „Učiteljskega društva“ za koperski okraj. Ves čas tamošnjega službovanja sem bil voljen v odbor „Učit. društva“ bodisi kot predsednik, tajnik ali blagajnik.

Priučivši se natančno deželne šolske postave za Istro, sem stavljal v „Učiteljskem društvu“ in pri uradni učit. konferenci v Kopru v teku časa več važnih predlogov, tako za izboljšanje učiteljskih plač v Istriji, da bi se odpravili zastareli in skrajno krivični krajevni sistem. Še danes mi je milo in bridko, da mora istrski tovariš, bodi si po kateremkoli vzroku navezan na koji kraj, učiteljevati ves čas za isto plačo, navadno 400 gld. Personalni sistem je vendar pravičnejši. Vsled mojih predlogov smo ustanovili društveno knjižnico, okrajno učiteljsko knjižnico razdelili v dva dela, v slovanski in italijanski del, in vsak je svoj del oskrboval in opravljal, v deželno konferenco je bil poklican z virilnim glasom zastopnik slovenske učiteljske manjšine, z virilnim glasom v smislu postave so morali biti vabljeni k sejam kraj. šol. sveta vsi učitelji-voditelji istega okoliša: do istega časa je bil vabljen k sejam krajnega šolskega sveta le učitelj-voditelj najvišje razredne ljudske šole v okolišu. Pripomniti je, da v Istriji spadajo vse šole v županiji pod eden in isti krajni šolski svet — po nekod 4—10 šol.

V Dolini sem pregovoril občino, da je ista odstopila prostoren obzidan vrt v šolske namene za sadje- in trto-rejo. Ob nedeljah po večernicah sem predaval v „Čitalnici“ zbranim kmetovavcem o umnejšem kmetijstvu.

L. 1886. v Tolminu službo zadobivši, sem začel prvo šolske postave za Goriško proučevati. Pri prvi uradni okrajni učiteljski konferenci sem stavljal predlog, da naj se voli v smislu postave stalni odbor, ki bode sestavljal dnevni red uradnih učiteljskih okrajnih konferencam. To je vendar velik razloček, sestavlja-li dnevni red učiteljstvo ali pa okrajni šolski nedzornik sam po svoji volji. Stalni odbor, izvoljen izmed učiteljstva, stavi lahko na dnevni red uradni učiteljski okrajni konferenci v razpravo gmotno stanje učiteljstva, ugled in širše pravice učiteljstva i. t. d. ne-le pa pedagoško-didaktične predmete. Pri tej učiteljski konferenci sem bil tudi izvoljen učiteljskim zastopnikom v okrajni šolski svet v Tolminu. Za to delovanje sem si napravil koj nastopni načrt: 1. Z ostalim učiteljskim zastopnikom delovati v sporazumljenju in v soglasju. 2. Učiteljske in šolske interese zastopati v okrajnem šolskem svetu v soglasju in v sporazumljenju tudi s predsednikom, okrajnim šolskim nad-